GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2021 m. spalio 6 d.[1]

Byla C-349/20

NB,
AB
prieš
Secretary of State for the Home Department,
dalyvaujant
United Nations High Commissioner for Refugees (Jungtinė Karalystė)

(*First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Būtinieji trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės pripažinimo tarptautinės apsaugos gavėjais standartai – Direktyva 2004/83/EB – 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmas sakinys – Pabėgėlio statuso nesuteikimas – Iš Palestinos kilęs asmuo be pilietybės, registruotas Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūroje Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA) – Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys – Sąlygos *ipso facto* įgyti teisę į Direktyvoje 2004/83 numatytas lengvatas – UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimas – Visų reikšmingų aplinkybių individualus vertinimas – Vertinimas, apimantis vertinimą *ex nunc* – 4 straipsnis – UNRWA ar valstybės, kurioje ji vykdo veiklą, tyčinio žalos sukėlimo ar pagalbos nesuteikimo reikalavimo nebuvimas – Pilietinės visuomenės subjektų, veikiančių palaikant UNRWA ar valstybei, kurioje ši organizacija vykdo veiklą, apsauga ar pagalba“

I. Įžanga

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų[2] 11 straipsnio ir 12 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimo.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp NB ir AB, motinos ir jos nepilnamečio sūnaus, ir *Secretary of State for the Home Department*) (vidaus reikalų ministras, toliau – *Secretary of State*) (Jungtinė Karalystė). NB ir AB yra iš Palestinos kilę asmenys be pilietybės, anksčiau gyvenę Libane ir įregistruoti kaip pabėgėliai *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the*

[1] Originalo kalba: anglų.

[2] OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96.

Near East (Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūra Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose, toliau – UNRWA). Gyvenimas ir taip nepagailėjo iššūkių šiai šeimai, tačiau dar reikėtų pridurti, kad pats AB turi sunkią negalią ir labai sudėtingus medicininius ir socialinius poreikius.

3. Ši byla susijusi su skundu dėl *Secretary of State* priimto sprendimo atmesti NB ir AB prašymus suteikti pabėgėlio statusą arba humanitarinę apsaugą. Kadangi NB ir AB yra iš Palestinos kilę asmenys be pilietybės, registruoti UNRWA, jie turi teisę gauti šios agentūros apsaugą ir pagalbą, todėl pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmą sakinį jie iš esmės negali gauti pabėgėlio statuso pagal šią direktyvą, nebent ši apsauga ar pagalba nutrūksta pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį.

4. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjama byla atitinkamai susijusi su, be kita ko, tuo, ar UNRWA apsauga arba pagalba AB nutrūko, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį. Nustačius, kad tokia apsauga ar pagalba nutrūko, AB dėl savo statuso, kaip pilietybės neturinčio pabėgėlio iš Palestinos, *ipso facto* turėtų teisę naudotis Direktyvoje 2004/83 numatytomis galimybėmis ir neprivalėtų įrodyti, pavyzdžiui, pagrįstos baimės būti persekiojamam, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą [3].

5. Vis dėlto prieš pradedant nagrinėti pateiktus klausimus pirmiausia reikia išdėstyti bylai reikšmingas teisės aktų nuostatas.

II. Teisinis pagrindas

A. Tarptautinė teisė

1. Konvencija dėl pabėgėlių statuso

6. 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 189 t., p. 150, Nr. 2545 (1954)) įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 d. Ji buvo papildyta ir iš dalies pakeista 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, įsigaliojusiu 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija).

[3] 2021 m. sausio 13 d. Sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826) 81 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį reikia aiškinti taip, kad, kai valstybės narės, kuriai tenka nagrinėti prašymą suteikti prieglobstį, kompetentingos institucijos nustato, kad prašytojo atveju tenkinama su UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimu susijusi sąlyga, galimybė *ipso facto* „pasinaudoti šia direktyva teikiamomis lengvatomis“ reiškia, kad ta valstybė narė privalo pripažinti pabėgėlio, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą, statusą ir jį tokiam prašytojui suteikti automatiškai su sąlyga, kad jis nepatenka į minėto 12 straipsnio 1 dalies b punkto arba 2 ir 3 dalių taikymo sritį. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584) 101 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys veikia tiesiogiai. Taigi, atsižvelgiant į ypatingas Palestinos pabėgėlių aplinkybes, pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnį (šios išvados 6 punkte pateikta visa citata, susijusi su šia konvencija) ir Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punktą jiems taikoma ypatinga, *sui generis* vertinimo sistema. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 80 punktas).

7. Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnis, kuriame įtvirtintas tam tikrų asmenų grupių išimtinis teisinis statusas, suformuluotas taip:

„Ši Konvencija netaikoma asmenims, kurie šiuo metu naudojasi kitų Jungtinių Tautų Organizacijos institucijų ar organizacijų [agentūrų], išskyrus Jungtinių Tautų Organizacijos pabėgėlių reikalų vyriausiąjį komisarą, gynyba ar parama.

Jei tokia gynyba ar parama dėl kokios nors priežasties buvo nutraukta galutinai nesureguliavus tokių asmenų padėties pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas, šie asmenys *ipso facto* įgyja šioje Konvencijoje numatytas teises.“

2. Jungtinių Tautų paramos ir darbo agentūra Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose

8. UNRWA buvo įsteigta 1949 m. gruodžio 8 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija Nr. 302 (IV) dėl pagalbos Palestinos pabėgėliams. Jos užduotis – rūpintis Palestinos pabėgėlių gerove ir žmogaus raida. UNRWA veiklos teritorija apima Libaną, Siriją, Jordaniją, Vakarų Krantą (įskaitant Rytų Jeruzalę) ir Gazos ruožą. 2019 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija A/RES/74/83 UNRWA įgaliojimai buvo pratęsti iki 2023 m. birželio 30 d.

9. Šiuo metu UNRWA yra vienintelė Jungtinių Tautų institucija ar agentūra (išskyrus VPRK), nurodyta Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmame sakinyje ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio pirmoje pastraipoje.

B. ES teisė – Direktyva 2004/83

10. Pagal Direktyvos 2004/83 3 konstatuojamąją dalį Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus.

11. Kaip matyti iš Direktyvos 2004/83 10 konstatuojamosios dalies, siejamos su ESS 6 straipsnio 1 dalimi, šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laisvės ir joje laikomasi principų, patvirtintų visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija). Šia direktyva, remiantis Chartijos 1 ir 18 straipsniais, ypač siekiama užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų teisę į prieglobstį.

12. Direktyvos 2004/83 16 ir 17 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(16) Turėtų būti nustatyti būtiniausi pabėgėlio statuso apibrėžimo ir apibūdinimo turinio standartai, padėsiantys valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti Ženevos konvenciją.

(17) Būtina įvesti bendrus prieglobsčio prašytojų pripažinimo pabėgėliais pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnį kriterijus.“

13. Direktyvos 2004/83 38 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „pagal protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties, 3 straipsnį Jungtinė Karalystė 2002 m. sausio 28 d. raštu pranešė, kad pageidauja dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą“.

14. Direktyvos 2004/83 III skyriuje („Pabėgėlio statuso reikalavimai“) esančiame 11 straipsnyje „Pabėgėlio statuso panaikinimas“ nustatyta:

„1. Trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės nustoja būti pabėgėliu, jei jis arba ji:

<…>

f) būdamas asmuo be pilietybės dėl aplinkybių, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, nebebuvimo [išnykimo] gali grįžti į valstybę, kurioje [nuolat] gyveno.

<…>“

15. Direktyvos 2004/83 12 straipsnio „Pabėgėlio statuso nesuteikimas“, kuris taip pat yra jos III skyriuje, 1 dalies a punkto nuostatą sudaro du sakiniai, kuriuose atspindėtos dvi Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio pastraipos:

„Trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės pabėgėlio statusas nesuteikiamas, jei:

a) jis arba ji patenka į Ženevos konvencijos 1D straipsnio [1 straipsnio D skirsnio], susijusio su apsauga ar pagalba iš Jungtinių Tautų organų ar agentūrų, išskyrus Jungtinių Tautų vyriausiąjį komisarą pabėgėlių reikalams, taikymo sritį. Jei dėl bet kokios priežasties tokia apsauga ar pagalba nutrūktų, o tokių asmenų padėtis nebūtų galutinai išspręsta pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas, tokie asmenys *ipso facto* turi teisę pasinaudoti šios direktyvos teikiamomis lengvatomis.“

16. Direktyvos 2004/83 IV skyriuje „Pabėgėlio statusas“ esantis 13 straipsnis „Pabėgėlio statuso suteikimas“ suformuluotas taip:

„Valstybės narės suteikia pabėgėlio statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas pabėgėliams remiantis II ir III skyriais.“

17. Nuo 2013 m. gruodžio 21 d. Direktyva 2004/83 buvo panaikinta 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų[4]. Vis dėlto pagal pastarosios direktyvos 50 konstatuojamąją dalį Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė nedalyvavo priimant šią direktyvą ir ji nėra joms privaloma ar taikoma.

18. Bet Direktyva 2004/83 ir toliau buvo taikoma Jungtinei Karalystei, nepaisant to, kad ji buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2011/95.

[4] OL L 337, 2011, p. 9.

C. Nacionalinė teisė

19. Pagrindinės Jungtinės Karalystės teisės nuostatos, kuriomis Direktyva 2004/83 perkelta į nacionalinę teisę, įtvirtintos *Refugee or Person in Need of International Protection (Qualification) Regulations 2006*[5] (2006 m. Taisyklės dėl pabėgėlių ar tarptautinės apsaugos reikalingų asmenų (priskyrimo)) (toliau – 2006 m. taisyklės) ir *Immigration Rules*[6] (Imigracijos taisyklės).

20. 2006 m. taisyklių 2 taisyklėje „pabėgėlis“ apibrėžiamas kaip asmuo, kuriam taikomas Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnis ir kuriam netaikoma 7 taisyklė. 7 taisyklės 1 dalyje numatyta, kad „asmuo nėra pabėgėlis, jeigu patenka į Ženevos konvencijos 1 straipsnio D, E arba F skirsnių taikymo sritį“.

21. *Immigration Rules* 339AA punktas pavadintas „Pabėgėlių konvencijos netaikymas“. Jame numatyta:

„Ši dalis taikoma, jei *Secretary of State* įsitikina, kad asmeniui turėjo būti arba neturi būti suteiktas pabėgėlio statusas pagal *Refugee or Person in Need of International Protection (Qualification) Regulations 2006* 7 straipsnį.

<…>“

III. Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

22. NB, jos sutuoktinis ir keturi vaikai (įskaitant jos sūnų AB) 2015 m. spalio 11 d. atvyko į Jungtinę Karalystę. Jų penktasis vaikas H vėliau gimė Jungtinėje Karalystėje. Visi vaikai, išskyrus H, yra UNRWA registruoti Palestinos pabėgėliai. Prieš išvykdami iš Libano 2015 m. jie gyveno Al Bass pabėgėlių stovykloje, esančioje Tyre, pietų Libane.

23. Kaip jau minėjau, AB yra neįgalus vaikas, turintis rimtų ir sudėtingų poreikių. Jam nustatyta galvos smegenų vandenė (hidrocefalija), liemens, kojų ir kairiosios rankos cerebrinis paralyžius, o tai reiškia, kad jis negali vaikščioti, be to, jam diagnozuota skoliozė, jis patiria didelių mokymosi sunkumų, kenčia nuo abiejų akių optinės atrofijos ir nistagmo (registruotas kaip turintis regėjimo negalią), jį ištinka periodiniai priepuoliai (kurie skubiai malšinami vaistais), nustatyta dviguba inkontinencija.

24. 2019 m. NB ir AB Jungtinėje Karalystėje pateikė prieglobsčio prašymą. 2019 m. rugsėjo 3 d. sprendimu *Secretary of State* šį prašymą atmetė. NB ir AB apskundė tokį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neginčijama, kad jų apeliacinio skundo baigtis iš esmės priklauso nuo AB situacijos ir to, ar „gali būti įrodyta, kad UNRWA apsauga ar pagalba nutrūko dėl priežasčių, nesusijusių su jo valia“. Jeigu taip būtų, tada NB ir AB galėtų būti taikomos Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio antros pastraipos ir Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antro sakinio įtraukimo (*ipso facto*) nuostatos.

25. Primintina, kad nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą būtent nacionalinis teismas turi nustatyti faktines aplinkybes. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad galutinai nekonstatavo daugelio jo nagrinėjamoje byloje labai

[5] *UK Statutory Instrument 2006/2525.*

[6] HC 395 (su pakeitimais).

reikšmingų faktinių aplinkybių, susijusių su tuo, kaip su NB ir AB buvo elgiamasi Libane. Tas teismas nusprendė, kad būtų geriau pirma atidėti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

26. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad NB ir AB tvirtina patenkantys į Direktyvos 2004/83 12 straipsnio l dalies a punkto antrame sakinyje esančią minėtą įtraukimo sąlygą, nes jų išvykimas iš Al Bass stovyklos Libane buvo pateisinamas dėl objektyvių priežasčių, kurių jie negalėjo kontroliuoti ir kurios nepriklausė nuo jų valios, kadangi „UNRWA negali įvykdyti savo įgaliojimų sąlygų, kiek tai susiję su sunkią negalią turinčiais vaikais“, be to, AB buvo (ir vis dar yra) „smarkiai diskriminuojamas“ dėl jo negalios[7]. *Secretary of State* teigia, kad NB ir AB argumentai šiuo pagrindu negali būti pagrįsti, nes gyvendamas Libane AB gavo pakankamą pagalbą dėl savo negalios, tad jeigu jis grįžtų į šią valstybę, ir toliau gautų šią pagalbą[8].

27. NB ir AB taip pat teigia, kad 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826) Teisingumo Teismas neatsakė į klausimą, ar didelė diskriminacija galėtų būti priežastis, kuri priverstų išvykti iš UNRWA teritorijos. Šiuo klausimu jie tvirtina, kad pietų Libane Libano valdžios institucijos diskriminuoja pilietybės neturinčius palestiniečius įvairiose gyvenimo srityse, įskaitant švietimą, užimtumą, socialines paslaugas ir elgesį su neįgaliaisiais.

28. *Secretary of State* pozicija yra labai panaši, nors ji nesutinka su didele diskriminacija.

29. Nepaisant to, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nekonstatavo nei UNRWA registruotų palestiniečių be pilietybės bendrųjų aplinkybių pietų Libane, nei konkrečių NB ir AB aplinkybių, jis vis dėlto pažymėjo, kad „po to, kai 2019 m. spalio mėn. atsistatydino ministras pirmininkas S. Hariri, Tyre, Saidoje ir Beirute toliau vyksta masiniai protestai, padėtis nestabili. 2019 m. Libano vyriausybė smarkiai sumažino socialinės srities biudžeto finansavimą, ir tai turėjo neigiamą įtaką negalią turintiems asmenims teikiamoms paslaugoms. 2019 m. liepos mėn. Libano vyriausybė nustatė užimtumo apribojimus, turėjusius neigiamą poveikį visiems Libano pilietybės neturintiems asmenims, įskaitant UNRWA registruotus Palestinos pabėgėlius“. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, jog dabartinėmis aplinkybėmis NB ir AB neįrodė, kad šeima dėl pagrįstų priežasčių negalėjo gauti pakankamo švietimo ir pagalbos iš NVO, pavyzdžiui, *Early Intervention Centre*.

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, neaišku, ar Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrame sakinyje nustatytas kriterijus yra išimtinai istorinis (arba *ex tunc*), apimantis aplinkybių, dėl kurių atitinkamas asmuo buvo

[7] Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme NB ir AB, be kita ko, tvirtina, kad „Libane AB negalėjo judėti ir buvo priverstas daugiausia laiko praleisti namuose, be to, jį supusioje bendruomenėje AB buvo įžeidinėjamas ir į tai reaguodavo riksmu ir šauksmais. Jis negalėjo nei vaikščioti, nei ropoti, o pasodintas griūdavo. Negaudamas specializuotos pagalbos Libane jis patirtų pasekmes visam gyvenimui. Vis dėlto nuo to laiko, kai AB pradėjo lankyti Jungtinėje Karalystėje esančią mokyklą (Boltone esančią vidurinę mokyklą sunkią negalią ir didelių mokymosi sunkumų turintiems 11–19 m. asmenims), jo būklė itin pagerėjo. Jis yra ne tik lavinamas mokykloje, jam teikiama įvairių įstaigų pagalba, apimanti, be kita ko, konsultuojančiojo chirurgo ortopedo, nugaros chirurgo, pediatro-neurologo, neurochirurgo, pediatro-psichoterapeuto, pediatro, kalbos terapeuto konsultacijas. AB vis dar nustatyta dviguba inkontinencija. Jei šeimai tektų grįžti, AB padėtis pablogėtų ir, tikėtina, vėl grįžtų priepuoliai. Visa šeima kentėjo Libane dėl AB raidos sunkumų, jo broliai ir seserys kentė draugų ir kaimynų įžeidinėjimus, buvo diskriminuojami ir išjuokiami. Šeimos atmosfera buvo liūdna ir prislėgta. Jeigu jiems tektų grįžti, pablogėtų visos šeimos psichinė sveikata. <...> [NB] Libane sirgo depresija, o tai turėjo poveikį jos vyrui ir vaikams. Dabar jos būklė pagerėjusi, ji daug laimingesnė, nors vis dar geria vaistus nuo depresijos. Todėl pagerėjo ir jos vyro psichinė sveikata. Kiti vaikai yra labai emociškai pažeidžiami dėl šeimos istorijos, susijusios su AB būkle, tačiau dabar, būdami naujoje aplinkoje, jie jaučiasi teigiamai dėl AB ir jo nesigėdija“.

[8] *Secretary of State* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme teigia, kad NB ir jos vyras žinojo apie Al Bass stovykloje veikiančią nevyriausybinę organizaciją (NVO) *Early Intervention Centre*, teikiančią pagalbą negalią turintiems vaikams, ir kad jie nepateikė jokių rašytinių įrodymų, kurie įrodytų, kad šis centras atsakė negalintis padėti.

priverstas palikti UNRWA veiklos teritoriją, susiklosčiusių tuo metu, kai asmuo paliko šią teritoriją, vertinimą, ar tai yra kriterijus, kuris papildomai arba alternatyviai apima *ex nunc* vertinimą.

31. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio l dalies a punkto antras sakinys ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio antra pastraipa suformuluota būtuoju laiku, o tai leidžia manyti, kad taikomas išimtinai istorinis kriterijus. Be to, nemažai 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826) formuluočių pateikiamas į praeitį orientuotas vertinimas[9]. Vis dėlto, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys taip pat gali būti aiškinamas taip, kaip Teisingumo Teismas jį išaiškino 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826), t. y. kad jame taikomas *ex nunc* kriterijus. Be to, „atsižvelgiant į objektą ir tikslą, galima teigti, kad jei *ex nunc* kriterijus nebūtų taikomas, atsirastų apsaugos spraga, nes tai reikštų, kad asmenys, kurie savanoriškai išvyko iš veiklos teritorijos, tačiau dabar jiems būtų atsisakoma suteikti apsaugą ar pagalbą, apsaugos negautų“.

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, reikalingas Teisingumo Teismo išaiškinimas dėl konkrečioje valstybėje UNRWA vykdomos veiklos teritorinio pagrindo reikšmės. Kaip nurodo tas teismas, jei kalbama apie UNRWA apsaugos ar pagalbos kokybę, tam gali reikėti apsvarstyti ne vien UNRWA veiklą atskirai, bet ir tai, kaip ji gali veikti platesniame atitinkamos valstybės kontekste (šioje byloje nagrinėjamu atveju – Libane).

33. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui neaišku, ar vertinant, ar UNRWA apsauga ir pagalba nutrūko, taigi, ar ši apsauga ir pagalba yra reali, ar ne, galima atsižvelgti į pilietinės visuomenės subjektų vykdomas apsaugos funkcijas. Vadinasi, jeigu tokių pilietinės visuomenės subjektų apsaugos funkcijos yra reikšmingos vertinant, ar UNRWA, kaip apsaugos subjektas, realiai teikia apsaugą ir pagalbą, gali būti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręs, kad NB ir AB dėl objektyvių priežasčių negali įrodyti, kad apsauga ir pagalba dėl objektyvių priežasčių yra nutrūkusi arba nutrūktų. Kita vertus, jei tokių subjektų vaidmuo neturėtų reikšmės UNRWA apsaugos ir pagalbos realumui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų padaryti išvadą, kad tokia apsauga ir pagalba NB ir AB atveju yra neveiksminga (ypač atsižvelgiant į tai, kad *Secretary of State* pastabose daugiausia dėmesio skiriama tam, kad Al Bass stovykloje teikiama NVO pagalba).

34. Šiomis aplinkybėmis *First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„Ar vertinant, ar UNRWA teikiama apsauga ir parama yra nutrūkusi, kaip tai suprantama pagal [Direktyvos 2004/83] 12 straipsnio 1 dalies a punktą, UNRWA registruotam apatridui iš Palestinos, kiek tai susiję su neįgaliems asmenims teikiama pagalba:

1. Toks vertinimas turi būti tik istorinis, kai atsižvelgiama į aplinkybes, dėl kurių, kaip teigiama, prašytojas buvo priverstas palikti UNRWA veiklos teritoriją, ar vis dėlto tai gali būti ir į ateitį orientuotas *ex nunc* vertinimas, ir prašytojas šiuo metu gali naudotis šia apsauga ar parama?

[9] Žr. 65 punktą, ypač 61, 63 ir 64 punktus.

2. Jeigu į 1 klausimą būtų atsakyta, kad toks vertinimas apima į ateitį orientuotą vertinimą, ar galima analogiškai remtis 11 straipsnyje numatyta paramos ar pagalbos nutrūkimo sąlyga, t. y. kad jeigu prašytojas istoriškai gali įrodyti reikalavimus atitinkančią priežastį, dėl kurios išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, valstybei narei tenka pareiga įrodyti, kad tokia priežastis jau nebėra pagrįsta?

3. Ar būtina nustatyti UNRWA ar valstybės, kurioje ji veikia, tyčinę žalą ar paramos nesuteikimą (veiksmus ar neveikimą), kad toks asmuo turėtų pagrįstas ir objektyvias priežastis išvykti, susijusias su UNRW[A] apsaugos ar paramos teikimu?

4. Ar reikia atsižvelgti į pagalbą, kurią tokiems asmenims teikia pilietinės visuomenės subjektai, pavyzdžiui, NVO?“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

35. 2020 m. sausio 31 d. vidurnaktį (CET) Jungtinė Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos. Pagal Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (toliau – Susitarimas dėl išstojimo) 86 straipsnio 2 dalį Teisingumo Teismas toliau turi jurisdikciją dėl Jungtinės Karalystės teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą, jei prašymas pateiktas iki minėto susitarimo 126 straipsnyje nurodyto pereinamojo laikotarpio pabaigos, t. y. iki 2020 m. gruodžio 31 d.

36. Be to, pagal Susitarimo dėl išstojimo 89 straipsnį visi Teisingumo Teismo sprendimai, kurie bus priimti vėliau, turės privalomąją galią visai Jungtinei Karalystei ir visoje jos teritorijoje.

37. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą 2020 m. liepos 29 d. Taigi Teisingumo Teismas dar turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio prašymo, ir sprendimas, kurį jis turi priimti šioje byloje, bus privalomas *First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė).

38. Rašytines pastabas dėl *First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) pateikė NB ir AB, Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė), kuris įstojo į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamą bylą, Vokietijos vyriausybė ir Europos Komisija.

39. 2021 m. gegužės 25 d. Teisingumo Teismas pateikė šalims ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims klausimą, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį, kuriame jų buvo paprašyta pareikšti savo nuomonę dėl 2021 m. sausio 13 d. Sprendimo *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3) galimos įtakos atsakymui, be kita ko, į pirmąjį prejudicinį klausimą. Atsakymus į šį klausimą pateikė NB ir AB, *Secretary of State*, Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė) ir Komisija. 2021 m. gegužės 25 d. Teisingumo Teismas taip pat pateikė klausimą Jungtinių Tautų vyriausiajam pabėgėlių reikalų komisarui (Jungtinė Karalystė) dėl UNRWA teisinių įsipareigojimų, susijusių su pagalbos teikimu

negalią turintiems vaikams, ir faktiškai įgyvendintų priemonių, konkrečiai – Libane [10]. Atsakymą į šį klausimą pateikė Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė) bei NB ir AB.

V. Analizė

A. Pirminės pastabos

40. Reikėtų pažymėti, kad nors prašyme priimti prejudicinį sprendimą taip pat nurodyti NB ir AB teiginiai, grindžiami Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 dalimi [11] ir Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) 3 ir 8 straipsniais [12], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai nurodo, kad prašo išaiškinti tik Direktyvos 2004/83 11 straipsnį ir 12 straipsnio 1 dalies a punktą. Kaip teisingai pažymi Komisija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė klausimo dėl Chartijos 4 ir 7 straipsnių ar *negrąžinimo* principo išaiškinimo. Be to, kaip pažymėjo Komisija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, kokio dydžio sunkumų patiria negalią turintis vaikas, kaip antai AB, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų konstatuoti, kad toks vaikas *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį dėl UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimo.

41. Prie atsakymo į Teisingumo Teismo klausimą dėl UNRWA teisinių įsipareigojimų, susijusių su pagalbos teikimu negalią turintiems vaikams, Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė) pridėjo UNRWA raštą [13], jame ši agentūra nurodė, be kita ko, savo teisinius įsipareigojimus, susijusius su pagalbos teikimu negalią turintiems Palestinos pabėgėlių vaikams, ir priemonėmis, faktiškai taikomomis Libane negalią turintiems vaikams. Tame rašte UNRWA nurodė, jog „privalo elgtis sąžiningai, kad, vykstant planavimo procesui, apsvarstytų, kaip geriau atsižvelgti į neįgaliųjų, įskaitant vaikus, poreikius, teises ir apsaugą. *Vis dėlto ji neprivalo įgyvendinti kiekvieno savo įgaliojimų aspekto pagal konkretų lygį ar standartą*. Kaip jau nurodyta, tai, kokiu mastu UNRWA gali teikti tokias paslaugas, labai priklauso nuo jos gaunamo finansavimo dydžio“ [14].

42. Nors Teisingumo Teismui nebuvo pateiktas klausimas dėl konkretaus negalią turintiems vaikams, kaip antai AB, teiktinos priežiūros standarto, ir nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konkrečiai nepateikė jokio klausimo dėl Chartijos 4 ir 7 straipsnių, tai nereiškia, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punktas neturi būti aiškinamas atsižvelgiant į šias nuostatas, visų pirma į Chartijos 1 straipsnį, kuriame numatyta, kad žmogaus orumas yra neliečiamas.

[10] Pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį šalims ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims taip pat buvo leista atsakyti į šį klausimą, jeigu jie to pageidauja.

[11] Pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkto pirmą pastraipą „pabėgėliu“ laikomas kiekvienas asmuo, kuris „dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų <...> negali ar bijo į ją grįžti“.

[12] Dėl kankinimų draudimo ir teisės į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą.

[13] Šį raštą UNRWA pateikė Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro (Jungtinė Karalystė) prašymu konkrečiomis šios prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros aplinkybėmis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti ir įvertinti šio rašto turinį.

[14] Išskirta mano.

43. Iš Direktyvos 2004/83 16 ir 17 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Ženevos konvencija sudaro tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo pamatus ir kad šios direktyvos nuostatos dėl pabėgėlio statuso suteikimo sąlygų ir dėl jo turinio buvo priimtos siekiant padėti valstybių narių kompetentingoms institucijoms taikyti šią konvenciją remiantis bendromis sąvokomis ir kriterijais. Todėl Direktyvos 2004/83 nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į bendrą jos sistemą ir tikslą, laikantis Ženevos konvencijos ir kitų atitinkamų sutarčių, nurodytų SESV 78 straipsnio 1 dalyje, net jei pati ši konvencija nėra Sąjungos teisės dalis. Kaip matyti iš Direktyvos 2004/83 10 konstatuojamosios dalies, aiškinant šią direktyvą taip pat turi būti atsižvelgiama į Chartijoje pripažintas teises [15].

44. Be to, Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punktas iš esmės atitinka Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, todėl pastarajai nuostatai skirta jurisprudencija yra reikšminga aiškinant pirmąją nuostatą [16].

B. Dėl pirmojo klausimo

45. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, koks laiko momentas (-ai) yra reikšmingas (-i) vertinant, ar tokie prašytojai, kaip NB ir AB, *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį dėl to, kad nutrūko UNRWA apsauga ar pagalba. Taigi jam kyla klausimas, ar galima atsižvelgti tik į buvusias arba istorines aplinkybes, t. y. į aplinkybes, kurios klostėsi tuo metu, kai ieškovai, kaip antai NB ir AB, faktiškai paliko UNRWA veiklos teritoriją 2015 m., ar vis dėlto papildomai arba alternatyviai reikia atsižvelgti į šiuo metu Libane esančias aplinkybes [17]. Šiuo tikslu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar (taip pat) reikėtų atlikti *ex nunc* vertinimą [18].

46. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, ar jo klausimas susijęs su kompetentingose nacionalinėse institucijose [19] taikomu vertinimo kriterijumi ir (arba) kontrolės kriterijumi tokiame teisme, koks yra pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Manau, jog dėl to, kad nei Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkte, nei Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje šiuo klausimu nedaroma jokio skirtumo, kriterijus, kurį dabar nurodysiu, taikytinas abiem atvejais [20].

47. Taip pat reikia pažymėti, kad klausimas yra pateiktas atsižvelgiant į nurodomas blogėjančias UNWRA registruotų pilietybės neturinčių palestiniečių apskritai ir negalią turinčių prašytojų konkrečiai aplinkybes pietų Libane. Teisingumo Teismui pateikta bylos medžiaga nerodo, kad

[15] Šiuo klausimu žr. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 42 ir 43 punktai). Direktyva 2004/83, remiantis jos 1 ir 18 straipsniais, siekiama užtikrinti visišką pagarbą žmogaus orumui ir prieglobsčio prašytojų teisę į prieglobstį. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 12 punktas).

[16] Šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 37 punktas).

[17] Savo išvadoje byloje *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:119) generalinė advokatė E. Sharpston laikėsi nuomonės, kad žodžiai „asmenims, kurie šiuo metu naudojasi <...> gynyba ar parama“ yra dviprasmiški geografiniu ir laiko požiūriais.

[18] Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad jį pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar vertinimas *ex nunc* turi būti atliekamas papildomai šalia *ex tunc* vertinimo, ar alternatyviai.

[19] Šioje byloje *Secretary of State*.

[20] Pagal analogiją žr. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 66 punktas).

nuo to laiko, kai NB ir AB išvyko iš Libano, šios aplinkybės galėjo pagerėti. Be to, jei per tą laiką aplinkybės Libane pablogėjo, NB ir AB negali šių aplinkybių kontroliuoti ir jos nepriklauso nuo šių asmenų valios [21]. Taigi siūlau atsakyti į šį klausimą turint omenyje šias aplinkybes.

48. Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmame sakinyje numatyta, kad pabėgėlio statusas nesuteikiamas trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, jeigu „jis arba ji patenka į Ženevos konvencijos 1D straipsnio [1 straipsnio D skirsnio], susijusio su apsauga ar pagalba iš Jungtinių Tautų organų ar agentūrų, išskyrus [JTVPRK], taikymo sritį“.

49. Pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnį, į kurį daroma nuoroda Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmame sakinyje, į šios konvencijos taikymo sritį nepatenka asmenys, kurie „šiuo metu naudojasi“ kitos Jungtinių Tautų institucijos ar agentūros, išskyrus JTVPRK, apsauga ar pagalba [22]. 1 straipsnio D skirsnyje papildomai nurodyta, kad, kai tokia apsauga ar pagalba „dėl kokios nors priežasties buvo nutraukta“ [23], šie asmenys *ipso facto* įgyja šioje konvencijoje numatytas teises [24]. Tai iš esmės atitinka Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį.

50. Žodžiai „kurie šiuo metu naudojasi“ (anglų k. „at present receiving“) rodo esamąjį tęstinį laiką (angl. *present continuous*), o įprastoje anglų kalboje tai reiškia veiksmus, kurie arba vyksta dabar (pavyzdžiui, „šiuo metu jis priima svečią iš užsienio“ („he is at present receiving a visitor from abroad“), arba maždaug dabar – tiek ką tik įvykusius, tiek vykstančius, tiek visai netrukus įvyksiančius veiksmus (pavyzdžiui, „dabar ji gauna daug sveikinimo laiškų“ („she is at present receiving many letters of congratulations“). Taigi, aišku, kad esamojo tęstinio laiko vartojimas apima ir ką tik įvykusius, ir dabartinius įvykius.

51. Vis dėlto atsiribojant nuo visų kalbinių ar gramatinių interpretacijų, šiomis konkrečiomis aplinkybėmis taip pat aišku, kad vartojant esamąjį tęstinį laiką buvo siekiama apimti tiek ką tik įvykusius, tiek dabartinius įvykius, taip pabrėžiant, kad teisėta remtis ir *ex tunc*, ir *ex nunc* požiūriais [25].

[21] Vis dėlto tai turi galutinai nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Ir priešingai, žr. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 80 punktas), kuriame Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį reikia aiškinti taip: UNRWA teikiama apsauga ar parama negali būti laikoma nutraukta, jei iš Palestinos kilęs asmuo be pilietybės paliko UNRWA veiklos teritoriją ir savo noru pateko į didelį pavojų. Be to, 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 59 punktas) Teisingumo Teismas konstatavo, kad vien nebuvimas UNRWA veiklos teritorijoje ar savanoriškas sprendimas iš jos išvykti negali būti laikomi pagalbos nutrūkimu.

[22] Žr. Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio pirmą pastraipą. Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis Ženevos konvencijos ir juo labiau Direktyvos 2004/83 netaikymo pagrindas turi būti aiškinamas siaurai. 2010 m. birželio 17 d. Sprendimas *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:351, 55 punktas). Taip pat žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą byloje *Bolbol* (C-31/09, EU:C:2010:119, 74 ir 75 punktai). Toje byloje buvo nuspręsta, kad N. Bolbol nepasinaudojo UNRWA pagalba, prieš išvykdama iš šios agentūros veiklos teritorijos prašyti prieglobsčio Vengrijoje. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad nebūtina nagrinėti, pirma, aplinkybių, kuriomis tokia pagalba gali būti laikoma nutrūkusia „dėl bet kokios priežasties“, ar teisių, į kurias ji *ipso facto* galėjo pretenduoti pagal Direktyvą 2004/83 dėl šios pagalbos nutrūkimo.

[23] Galutinai nesureguliavus tokių asmenų padėties pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas.

[24] Žr. Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio antrą pastraipą.

[25] Taip iš tikrųjų yra ir kalbant apie Ženevos konvencijos versiją prancūzų kalba, kurioje vartojamas esamasis, būsimasis ir, svarbiausia, būsimasis atliktinis (*futur antérieur*) laikas. 1 straipsnio D skirsnio pirmoje pastraipoje numatyta: „Cette Convention ne sera pas applicable aux personnes qui bénéficient actuellement d'une protection ou d'une assistance <...>“, o jo antroje pastraipoje numatyta: „Lorsque cette protection ou cette assistance aura cessé pour une raison quelconque <…>“. Žodžių „aura cessé“ vartojimas būsimuoju atliktiniu laiku reiškia, kad apsauga ar pagalba nebeteikiama.

52. Bet kuriuo atveju lemiamą reikšmę turi tai, ar apsauga arba pagalba dėl kokios nors priežasties iš tikrųjų nutrūko[26]. Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje ir Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkte konkrečiai nenurodyta, koks laiko momentas yra svarbus kompetentingoms nacionalinės valdžios institucijoms ar teismams vertinant nutrūkimą, šios nuostatos pirmos pastraipos žodžiai „šiuo metu naudojasi“[27] ir antros šios nuostatos pastraipos žodžiai „buvo nutraukta“[28] reiškia, kad turėtų būti atliekamas dinaminis vertinimas, vertinant situaciją UNRWA veiklos teritorijoje prašytojo išvykimo metu[29], ir kad reikalingas *ex nunc* vertinimas. Tokį požiūrį patvirtina Teisingumo Teismo jurisprudencija.

53. Iš 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 61, 63, 64 ir 65 punktai) aišku, jog Teisingumo Teismas laikėsi pozicijos, kad, siekiant nustatyti, ar pagalba arba apsauga jau yra nutrūkusi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punktą, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir kompetentingi nacionaliniai teismai turi patikrinti, ar atitinkamo asmens išvykimas pateisinamas motyvais, kurių jis negali kontroliuoti, kurie nepriklauso nuo jo valios ir kurie priverčia jį palikti UNRWA veiklos teritoriją ir dėl to jis negali pasinaudoti UNRWA apsauga ar pagalba[30].

54. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad yra reikšminga atitinkamo asmens išvykimo momentu atitinkamoje teritorijoje buvusi situacija[31]. Vis dėlto lieka neatsakyta į klausimą, ar kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos arba galiausiai teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą, taip pat gali arba privalo atsižvelgti į visas faktines aplinkybes, kad būtų galima nagrinėjamą atvejį įvertinti pagal naujausias aplinkybes, visų pirma naujus įrodymus ar veiksnius, galėjusius atsirasti po to, kai prašytojai, kaip antai NB ir AB, išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos.

55. Iš neseniai priimto 2021 m. sausio 13 d. Sprendimo *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 51–67 punktai) aišku, kad klausimas dėl UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimo pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį turi būti grindžiamas visų reikšmingų nagrinėjamos situacijos aplinkybių, kurios klostėsi prašytojo išvykimo iš UNRWA veiklos teritorijos metu ir tuo metu, kai teismas priima sprendimą apeliacinėje byloje dėl sprendimo, kuriuo jam atsisakoma suteikti pabėgėlio statusą, individualiu vertinimu. Šio sprendimo 59 punkte Teisingumo Teismas konkrečiai nurodo išvykimo iš UNRWA veiklos

[26] Taip pat žr. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 65 punktas). 2021 m. sausio 13 d. Sprendime *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 56 punktas) Teisingumo Teismas patikslino, kad kompetentingos administracinės ar teisminės institucijos, be kita ko, turi patikrinti, ar atitinkamas asmuo gali realiai pasinaudoti šia apsauga ar pagalba.

[27] Jie nenurodo konkretaus laiko momento.

[28] Manau, kad Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio pirmos pastraipos žodžiai „šiuo metu naudojasi“ ir jos antros pastraipos žodžiai „buvo nutraukta“ yra glaudžiai susiję, nes iš esmės jie supriešinami.

[29] 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 52 punktas) Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto pirmą sakinį reikia aiškinti taip: šioje nuostatoje numatytas pabėgėlio statuso nesuteikimo pagrindas taikomas ne tik asmenims, kurie šiuo metu naudojasi UNRWA teikiama pagalba, *tačiau ir tiems, kurie iš tiesų naudojosi šia pagalba prieš pat valstybėje narėje pateikdami prašymą suteikti prieglobstį*, nors tokia pagalba ir nenutrūko, kaip tai suprantama pagal tos pačios 1 dalies a punkto antrą sakinį.

[30] Šio sprendimo 65 punkte Teisingumo Teismas konstatavo, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, remdamosi individualiu prašymo vertinimu, turi patikrinti, ar šis asmuo buvo privestas išvykti iš tokio organo ar agentūros veiklos teritorijos, o taip yra tuo atveju, kai asmuo jaučiasi labai nesaugus ir *atitinkamas organas arba agentūra negali šioje teritorijoje užtikrinti jo gyvenimo sąlygų, kurios atitiktų šiam organui ar agentūrai tenkančią misiją*.

[31] Taip pat žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 86 punktas).

teritorijos momentą, o jo 56 punkte patikslina, kad kompetentingos administracinės ar teisminės institucijos privalo patikrinti, ar iš Palestinos kilęs asmuo be pilietybės *gali pasinaudoti* UNRWA apsauga ar pagalba [32].

56. Nors byla, kurioje buvo priimtas 2021 m. sausio 13 d. Sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3), buvo susijusi su UNRWA veiklos teritorijos geografine aprėptimi, o ne laiko momentu, į kurį atsižvelgiant reikia vertinti UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimą, neįžvelgiu jokios pagrįstos priežasties šioje byloje nagrinėjamu atveju nukrypti nuo tame sprendime išreikštos pozicijos. Jei būtų nuspręsta priešingai, galėtų būti priimami sprendimai ir nutarimai, kurie neatitinka realios prašytojų padėties. Kaip pažymėjo Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė), toks požiūris būtų nenatūralus.

57. Taigi kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos ir teismai turi individualiai įvertinti *visas* reikšmingas aplinkybes, kad patikrintų ne tik tai, ar pabėgėlio statuso prašytojų išvykimas iš UNRWA veiklos teritorijos pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį gali būti pateisinamas dėl priežasčių, kurių jie negali kontroliuoti ir kurios nepriklauso nuo jų valios (vadinasi, tokių, kurios neleido jiems pasinaudoti UNRWA apsauga ar pagalba), bet ir tai, ar prašytojai dabar negali pasinaudoti tokia apsauga ar pagalba dėl nagrinėjamoje veiklos teritorijoje tariamai prastėjančios padėties dėl priežasčių, kurių jie negali kontroliuoti ir kurios nepriklauso nuo jų valios.

58. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta pirma, laikausi nuomonės, kad turi būti atliktas individualus visų reikšmingų nagrinėjamos situacijos aplinkybių vertinimas siekiant išsiaiškinti, ar UNRWA apsauga arba pagalba yra nutrūkusi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį. Tam reikia įvertinti aplinkybes, dėl kurių prašytojas, kaip nurodoma, buvo priverstas išvykti iš UNRWA veiklos teritorijos, susiklosčiusias tuo metu, kai jis išvyko, taip pat atlikti į ateitį orientuotą vertinimą *ex nunc*, ar prašytojas šiuo metu gali pasinaudoti tokia apsauga arba pagalba.

C. Dėl antrojo klausimo

59. Antruoju klausimu, kuris turi reikšmę tik tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad, siekiant atsakyti į klausimą, ar UNRWA apsauga arba pagalba nutrūko, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, reikia įvertinti aplinkybes, dėl kurių prašytojas buvo tariamai priverstas išvykti iš UNRWA veiklos teritorijos, susiklosčiusias tuo metu, kai jis išvyko, ir atlikti į ateitį orientuotą vertinimą *ex nunc*, ar prašytojas gali šiuo metu pasinaudoti tokia apsauga ar pagalba, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar valstybei narei tenka pareiga įrodyti, kad priežastis, dėl kurios prašytojas išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, yra išnykusi.

60. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar teisėta pagal analogiją remtis Direktyvos 2004/83 11 straipsnyje įtvirtinta nutrūkimo sąlyga, nes jei prašytojas istoriškai gali įrodyti tinkamą priežastį, dėl kurios išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, tuomet pareiga įrodyti, kad tokios priežasties nebėra, tenka valstybei narei [33].

[32] Taip pat žr. to sprendimo 57 punktą.

[33] Direktyvos 2004/83 11 straipsnyje įtvirtinta apsaugos nutrūkimo sąlyga, tačiau būtent šios direktyvos 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, „nepažeidžiant pabėgėlio pareigos pagal 4 straipsnio 1 dalį atskleisti visus susijusius faktus ir pateikti visą jo arba jos turimą susijusią informaciją, pabėgėlio statusą suteikusi valstybė narė turi individualiai nurodyti, kad atitinkamas asmuo nustojo būti arba niekuomet nebuvo pabėgėliu“.

61. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 76 ir 77 punktai) Teisingumo Teismas nurodė, kad asmuo, kuris *ipso facto* naudojasi Direktyvos 2004/83 lengvatomis, turi pateikti prašymą suteikti pabėgėlio statusą, kurį turi išnagrinėti už tai atsakingos valstybės narės kompetentingos institucijos. Atlikdamos tokį nagrinėjimą šios institucijos turi patikrinti ne tik tai, ar prašytojas iš tiesų kreipėsi dėl UNRWA pagalbos ir ar tokia pagalba nutrūko, bet ir tai, ar tokiam prašytojui netaikomas kuris nors iš tos pačios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkte ar 2 ir 3 dalyse nurodytų pagrindų nesuteikti pabėgėlio statuso. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2004/83 11 straipsnio f punktą kartu su jos 14 straipsnio 1 dalimi reikia aiškinti taip, kad suinteresuotasis asmuo nustoja būti pabėgėlis, jei išnykus aplinkybėms, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėliu, jis gali grįžti į UNRWA veiklos teritoriją, kurioje gyveno.

62. Bet kuriuo atveju iš minėto sprendimo 71 punkto aišku, jog Teisingumo Teismas konstatavo, kad savanoriškas UNRWA pagalbos atsisakymas negali lemti
Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto (ir atitinkamai Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio pirmos pastraipos) taikymo, kad šis asmuo galėtų *ipso facto* prašyti pabėgėlio statuso. Taip buvo todėl, kad šios konvencijos 1 straipsnio D skirsniu buvo siekiama neleisti asmenims, kurie galėjo pasinaudoti UNRWA pagalba, pasinaudoti Ženevos konvencijoje numatytomis galimybėmis. Priešingas teiginys, kuris tame sprendime išreiškiamas bent netiesiogiai, yra tas, kad asmenys, „dėl bet kokios priežasties“ neturintys galimybės pasinaudoti UNRWA pagalba (t. y. *kitomis* aplinkybėmis nei savanoriškas atsisakymas), pagal šias nuostatas turi teisę būti laikomi pabėgėliais *ipso facto*.

63. Iš 2021 m. sausio 13 d. Sprendimo *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 42 punktas) darytina išvada, kad Direktyvos 2004/83 14 straipsnyje (ir netiesiogiai – jos 11 straipsnyje), susijusiame su pabėgėlio statuso pabaiga, *konkrečiai suponuojama*, kad šis statusas jau buvo suteiktas. Kadangi prašytojai NB ir AB dar nebuvo gavę pabėgėlio statuso pagal nacionalinę teisę, kuria įgyvendinama Direktyva 2004/83, o galimybė suteikti šį statusą dar vertinama, nei Direktyvos 2004/83 11 straipsnis, nei jos 14 straipsnis neturi reikšmės.

64. Kalbant apie NB ir AB prašymo suteikti pabėgėlio statusą vertinimo pobūdį, reikia pažymėti, jog Direktyvos 2004/83 13 straipsnyje („Pabėgėlio statuso suteikimas“) numatyta, kad „valstybės narės suteikia pabėgėlio statusą trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės, kuris priskiriamas pabėgėliams remiantis II ir III skyriais“. Todėl siekiant įgyti teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio, esančio šios direktyvos III skyriuje, 1 dalies a punkto antrą sakinį turi būti įvertinti faktai ir aplinkybės pagal šios direktyvos 4 straipsnį (kuris yra jos II skyriuje).

65. Pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 1 dalį valstybės narės *gali* laikyti prašytojo pareiga kuo skubiau pateikti visą informaciją, reikalingą jo tarptautinės apsaugos prašymui pagrįsti. Valstybės narės pareiga – bendradarbiaujant su prašytoju įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią

informaciją [34].

66. Remiantis suformuota jurisprudencija, nors pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio dalį paprastai būtent prašytojas privalo pateikti visą jo prašymui pagrįsti būtiną informaciją, atitinkama valstybė narė privalo bendradarbiauti su prašytoju nustatant atitinkamą su šiuo prašymu susijusią informaciją [35]. Šis valstybei narei nustatytas reikalavimas bendradarbiauti konkrečiai reiškia, kad jeigu dėl kokių nors priežasčių tarptautinės apsaugos prašytojas pateikė ne visą, *neaktualią* arba nereikšmingą informaciją, reikia, kad atitinkama valstybė narė šioje procedūros stadijoje aktyviai bendradarbiautų su prašytoju, kad būtų galima gauti visą prašymą pagrindžiančią informaciją. Be kita ko, valstybei narei gali būti paprasčiau nei prašytojui gauti tam tikrus dokumentus ir su jais susipažinti [36].

67. Iš tiesų pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 1 dalį tokių prašytojų, kaip NB ir AB, gali būti reikalaujama tik pateikti pagrįstai turimus įrodymus. Taigi gali būti informacijos, duomenų, dokumentų ir kt., konkrečiai susijusių su aplinkybėmis, kurios klostėsi nuo jų išvykimo iš UNRWA apsaugos teritorijos, kurių jie negali pagrįstai gauti ar pateikti. Tokiais atvejais atitinkama valstybė narė privalo aktyviai bendradarbiauti su prašytojais, kad gautų ir įvertintų tokią naujausią informaciją, duomenis, dokumentus ir kt. apie tenykštę situaciją.

68. Taigi manau, kad vertinimas, ar prašytojas turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, turi būti atliekamas pagal šios direktyvos 4 straipsnį ir su juo susijusią jurisprudenciją. Nors paprastai būtent prašytojas turi pateikti visą informaciją, reikalingą jo prašymui pagrįsti, valstybė narė, nustatydama atitinkamas prašymo aplinkybes, privalo bendradarbiauti su prašytoju. Jei dėl kokios nors priežasties tarptautinės apsaugos prašytojo pateikta informacija nėra išsami, aktuali ar reikšminga, atitinkamu procedūros etapu valstybė narė turi aktyviai bendradarbiauti su prašytoju, kad galėtų surinkti visą informaciją, reikalingą jo prašymui pagrįsti.

[34] Kompetentingos valdžios institucijos privalo pritaikyti procedūras, nustatytas pareiškimams ir dokumentams ar kitiems įrodymams įvertinti, atsižvelgdamos į kiekvienos prieglobsčio prašymų kategorijos ypatumus ir paisydamos Chartija užtikrinamų teisių. Be to, pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 3 dalies c punktą šis įvertinimas turi būti atliekamas individualiai ir atsižvelgiant į prašytojo asmeninę padėtį ir aplinkybes, įskaitant tokius veiksnius, kaip biografijos faktai, lytis ir amžius (2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimas *A ir kt.* (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 54 ir 57 punktai). 2018 m. balandžio 24 d. Sprendime *MP (Asmens, kuris anksčiau nukentėjo nuo kankinimų, papildoma apsauga)* (C-353/16, EU:C:2018:276, 33 punktas) Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 4 dalį tai, kad prašytojas jau patyrė persekiojimą ar smurtą, yra svarbus realaus pavojaus prašytojui vėl patirti smurtą požymis. Vis dėlto šioje nuostatoje taip pat nurodyta, jog taip nėra, kai yra rimtų priežasčių manyti, kad toks praeityje patirtas smurtas nepasikartos. Direktyvos 2004/83 4 straipsnio 5 dalyje, kuri, mano nuomone, gali būti ypač svarbi nagrinėjant šią bylą, nustatytos sąlygos, kuriomis valstybė narė, taikydama principą, pagal kurį prašytojas turi pagrįsti savo prašymą, privalo laikyti, kad tam tikrų prašytojo prašymo aspektų nebūtina patvirtinti. Tarp tokių sąlygų yra tai, kad prašytojo pareiškimai laikomi nuosekliais ir patikimais ir neprieštarauja turimai konkrečiai ir bendrai informacijai, susijusiai su prašytojo atveju, be to, turi būti nustatyta, kad prašytojas yra patikimas. Pagal analogiją žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimą *F* (C-473/16, EU:C:2018:36, 33 punktas), 2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (C-238/19, EU:C:2020:945, 55 punktas) ir 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nauja informacija arba duomenys)* (C-921/19, EU:C:2021:478, 43 punktas) dėl Direktyvos 2011/95 4 straipsnio, kuris suformuluotas panašiai kaip ir Direktyvos 2004/83 4 straipsnis.

[35] Tarptautinės apsaugos prašytojo pareiškimai yra tik kompetentingų institucijų vykdomo faktų ir aplinkybių vertinimo proceso pradinis taškas. Pagal analogiją dėl Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 1 dalies žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimą *F* (C-473/16, EU:C:2018:36, 28 punktas).

[36] 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimas *M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 65 ir 66 punktai) ir 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimas *A ir kt.* (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 54–57 punktai).

D. Dėl trečiojo klausimo

69. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar norint nustatyti, ar pabėgėlio statusą prašantys suteikti asmenys pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį yra priversti išvykti iš UNRWA apsaugos teritorijos, būtina nustatyti, ar UNRWA arba valstybė, kurioje ji vykdo veiklą (šiuo atveju – Libanas) savo veiksmais arba neveikimu tyčia sukėlė žalą arba nesuteikė pagalbos.

70. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452) ir 2018 m. balandžio 24 d. Sprendimą *MP (Asmens, anksčiau nukentėjusio nuo kankinimų, papildoma apsauga)* (C-353/16, EU:C:2018:276); jie abu susiję su papildomos apsaugos suteikimo kriterijais ir didelės žalos sąvoka pagal Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b punktą, kiek juose kalbama apie sunkiai sergančius asmenis. Tose bylose Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2004/83 15 straipsnio b punktą asmuo, siekdamas įrodyti didelę žalą, gali remtis tinkamo medicininio gydymo arba infrastruktūros stoka savo kilmės šalyje, tik jei tyčia negauna sveikatos priežiūros. Bendrų trūkumų ar nesklandumų nepakanka.

71. Pirmiausia manau, kad Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys, susijęs su labai konkrečiomis aplinkybėmis, kai asmenims, kuriems taikomas Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnis, pagal šią direktyvą gali būti suteiktas pabėgėlio statusas, netaikomas aplinkybėms, kai pagal šios direktyvos 15 straipsnio b punktą gali būti suteikiama papildoma apsauga.

72. Be to, mano nuomone, į trečiąjį klausimą reikėtų atsakyti neigiamai, nes Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antro sakinio aiškinimas, pagal kurį būtų reikalaujama, kad UNRWA arba valstybė, kurioje ši organizacija veikia, turi būti tyčia sukėlusi žalą arba neteikusi pagalbos, būtų *contra legem*, kadangi jis prieštarautų aiškiai ir imperatyviai šios nuostatos ir kartu Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio formuluotei. Abiejose šiose nuostatose vienareikšmiškai numatyta, kad, kai dėl *bet kokios priežasties* UNRWA apsauga ar pagalba nutrūksta, atitinkami asmenys *ipso facto* turi teisę pasinaudoti šios direktyvos ir šios konvencijos teikiamomis galimybėmis.

73. Be to, 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 65 punktas) Teisingumo Teismas patvirtino, kad
Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys turi būti aiškinamas taip, kad UNRWA apsaugos ar pagalbos nutrūkimas „dėl bet kokios priežasties" apima ir asmens, kuris, nors faktiškai naudojosi tokia apsauga ar pagalba, ja nebesinaudoja dėl priežasties, kurios pats negali kontroliuoti ir kuri nepriklauso nuo jo valios, situaciją. Kaip teisingai pažymi Komisija, nėra tokio reikalavimo, kad UNRWA ar valstybė, kurioje UNRWA vykdo veiklą[37], veiktų tyčia ar diskriminuojamai. Reikalaujama tik to, kad asmenys nebegautų UNRWA pagalbos ar apsaugos dėl priežasčių, kurių jie negali kontroliuoti ir kurios nepriklauso nuo jų valios[38].

[37] Taip pat žr. mano atsakymą į ketvirtąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą dėl šios valstybės, kaip apsaugos ar pagalbos subjekto, vaidmens.

[38] Be to, Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad pagalba ar apsauga turi būti „reali". Vien įstaigos ar agentūros, kuriai pavesta teikti tokią pagalbą ar apsaugą, buvimo nepakanka. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 60 punktas).

74. Jei būtų nustatyta, kad UNRWA arba valstybė, kurioje ji vykdo veiklą, tyčia savo veiksmais arba neveikimu sukėlė žalą arba neteikė asmenims pagalbos ar apsaugos, tokie įrodymai, žinoma, būtų labai reikšmingi. Vis dėlto Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antro sakinio tikslais nebūtina įrodyti tyčios. Kaip Teisingumo Teismas konstatavo 2021 m. sausio 13 d. Sprendime *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 67 punktas), būtina atsižvelgti į visas reikšmingas aplinkybes.

75. Taigi manau, kad siekiant nustatyti, ar pabėgėlio statuso prašytojai pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį yra priversti palikti UNRWA apsaugos teritoriją, nebūtina įrodyti, kad UNRWA arba valstybė, kurioje ši organizacija vykdo veiklą, tyčia savo veiksmais arba neveikimu sukėlė žalą ar nesuteikė pagalbos. Vietoj to reikia nustatyti, ar, kaip Teisingumo Teismas pažymėjo 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 65 punktas), tokie prašytojai nebegauna UNRWA pagalbos ar apsaugos dėl jų nekontroliuojamų ir nuo jų valios nepriklausančių priežasčių. Be to, tokia pagalba ar apsauga turi būti reali.

E. Dėl ketvirtojo klausimo

76. Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tokių pilietinės visuomenės subjektų, kaip NVO, teikiama pagalba tokiems asmenims, kaip ieškovai, yra reikšminga taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikia išnagrinėti valstybės, kurioje UNRWA vykdo savo veiklą, vaidmenį.

77. Iš minėtų nuostatų formuluotės matyti, kad tiek Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje, tiek Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkte šiuo metu numatytas tik vienas apsaugos ar pagalbos subjektas, t. y. UNRWA [39].

78. Pagal suformuotą jurisprudenciją Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys taikomas, kai, atskirai įvertinus *visas svarbias aplinkybes*, nustatoma, jog atitinkamas iš Palestinos kilęs asmuo be pilietybės jaučiasi labai nesaugus, o UNRWA, kurios paramos jis prašo, negali užtikrinti tokių gyvenimo sąlygų, kurios atitiktų šiai agentūrai pavestą misiją, todėl šis asmuo be pilietybės yra priverstas išvykti iš šios agentūros veiklos teritorijos dėl nuo jo valios nepriklausančių priežasčių [40]. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad reali UNRWA apsauga ar pagalba šios agentūros veiklos teritorijoje turi leisti suinteresuotajam asmeniui gyventi joje saugiai „ir oriai“ [41].

79. Nors Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje, Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkte ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje iš esmės nurodoma tik UNRWA apsauga ar pagalba, manau, kad šiomis aplinkybėmis negalima nepaisyti valstybės, kurioje UNRWA vykdo veiklą, vaidmens. Akivaizdu, kad UNRWA neveikia vakuume ir kad aptariama valstybė turi lemiamą vaidmenį UNRWA galimybei veiksmingai įgyvendinti savo įgaliojimus ir užtikrinti, kad

[39] Nors nėra konkrečiai nurodytas UNRWA pavadinimas.

[40] 2021 m. sausio 13 d. Sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 51 punktas).

[41] Šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 54 punktas).

atitinkami asmenys gyventų oriai[42]. Tai reiškia, kad atliekant visapusišką visų reikšmingų aplinkybių vertinimą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį reikia atsižvelgti tiek į teigiamą ir neigiamą šios valstybės veiksmų poveikį, tiek į bendrą Libane gyvenančių Palestinos pabėgėlių, kaip antai ieškovų, saugumą ir gyvenimo sąlygas.

80. Taigi, pavyzdžiui, jeigu Palestinos pabėgėliai tikrai turi teisę pastoviai gauti aptariamos valstybės teikiamas švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugas, manau, kad į šią situaciją reikėtų atsižvelgti visapusiškai vertinant visas reikšmingas aplinkybes pagal
Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį. Savaime suprantama, būtų nenatūralu visą dėmesį sutelkti tik į UNRWA teikiamą apsaugą ar pagalbą, nes praktiškai teikiamos apsaugos ar pagalbos masto tinkamumas priklauso nuo aplinkybių, kuriomis veikia ši agentūra.

81. Vis dėlto šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos (ir su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) matyti, kad Libane Palestinos pabėgėliams taikomi teisiniai ar kiti faktiniai apribojimai gaunant valstybės teikiamas paslaugas, pavyzdžiui, medicininį gydymą ir švietimą. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš tikrųjų konstatuotų tokias aplinkybes, tada būtų nerealu manyti, kad bet kokie galimi tokios apsaugos ar pagalbos masto trūkumai neturėtų didesnio poveikio Palestinos pabėgėliams, palyginti su likusiais Palestinos gyventojais.

82. Be to, manau, kad, kaip jau nurodžiau, kai UNRWA misija apsunkinama ar jai kliudoma dėl prastėjančios politinės ir ekonominės padėties aptariamoje valstybėje, o ne dėl tiesioginių valstybės veiksmų, tokios aplinkybės taip pat labai svarbios vertinant, ar taikytinas Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antras sakinys.

83. Šiomis aplinkybėmis taip pat negalima neatsižvelgti į svarbų pilietinės visuomenės subjektų, kaip antai NVO[43], vaidmenį. Pavyzdžiui, kai NVO veikia palaikomos UNRWA arba pagal sutartį, sudarytą su UNRWA, teikia apsaugą ar pagalbą šios organizacijos vardu, į tokius veiksmus reikia atsižvelgti vertinant UNRWA teikiamos apsaugos ar pagalbos realumą. Tokiomis aplinkybėmis NVO bet kuriuo atveju veikia kaip UNRWA atstovės.

84. Be to, manau, kad taip pat reikia atsižvelgti į pagalbą, teikiamą NVO, kurios veikia palaikomos valstybės, kurioje UNRWA vykdo veiklą, jeigu ši valstybė yra sudariusi sutartį su NVO dėl tokios pagalbos teikimo, su sąlyga (ir tai yra labai svarbi sąlyga), kad Palestinos pabėgėliai pagal teisės aktus turi teisę gauti aptariamų NVO teikiamą apsaugą ir pagalbą ir kad tokia apsauga ar pagalba yra reali ir ilgalaikė. Vien *ad hoc* ar laikinos apsaugos ar pagalbos nepakanka.

85. Bet kokia kita pagalba, teikiama tokiems asmenims, kaip ieškovai, tokių NVO, kurios teikia apsaugą ir pagalbą nebūdamos palaikomos UNRWA ir (arba) valstybės, kur UNRWA vykdo veiklą, arba ne pagal sutartį, sudarytą su UNRWA ar valstybe, kur UNRWA vykdo veiklą, nėra reikšminga pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, nes negali būti užtikrintas ar tinkamai įvertintas šios pagalbos prieinamumas, realumas ir pastovumas. Nors

[42] Atsakydamas į Teisingumo Teismo pateiktą klausimą Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (Jungtinė Karalystė) pridėjo UNRWA raštą, kuriame ši agentūra nurodė, kad ji „nevaldo pabėgėlių stovyklų ir nėra atsakinga už Palestinos pabėgėlių fizinį saugumą ar saugą ir teisėtvarkos palaikymą penkiose UNRWA veiklos teritorijose. Atsakomybė už Palestinos pabėgėlių, gyvenančių bet kurioje iš penkių UNRWA veiklos teritorijų, fizinio saugumo užtikrinimą tenka atitinkamai priimančiajai vyriausybei“.

[43] Sutrumpindamas vadinsiu jas NVO.

nekyla abejonių, kad tokia pagalba yra vertinga, ji yra nepastovaus ir nepatikimo pobūdžio. Todėl ji negali nulemti teisės aktuose numatytų asmens teisių pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį.

86. Taigi manau, kad pilietinės visuomenės subjektų, kaip antai NVO, Palestinos pabėgėliams teikiama apsauga ar pagalba yra reikšminga taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, kai šie subjektai veikia palaikomi UNRWA arba pagal su ja sudarytą sutartį dėl apsaugos ar pagalbos teikimo šios organizacijos vardu. Apsauga ar pagalba, kurią Palestinos pabėgėliams teikia pilietinės visuomenės subjektai, veikdami prižiūrint valstybei, kurioje UNRWA vykdo veiklą, arba pagal sutartį su šia valstybe dėl apsaugos ar pagalbos teikimo jos vardu, taip pat yra reikšminga taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, jeigu tokie pabėgėliai turi teisės aktuose numatytą teisę gauti šių subjektų (NVO) teikiamą apsaugą ar pagalbą ir jei tokia apsauga ar pagalba yra reali ir ilgalaikė. Kita vertus, vien *ad hoc* arba laikinos apsaugos ar labdaros nepakanka. Visa kita pilietinės visuomenės subjektų teikiama pagalba neturi reikšmės taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, nes negali būti užtikrintas ar tinkamai įvertintas šios pagalbos prieinamumas, realumas ir pastovumas.

VI. Išvada

87. Taigi siūlau taip atsakyti į *First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius) (Jungtinė Karalystė) pateiktus klausimus:

1. Turi būti atliktas individualus visų reikšmingų nagrinėjamos situacijos aplinkybių vertinimas siekiant išsiaiškinti, ar Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūra Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA) apsauga arba pagalba yra nutrūkusi, kaip tai suprantama pagal 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį. Tam reikia įvertinti aplinkybes, dėl kurių prašytojas buvo tariamai priverstas išvykti iš UNRWA veiklos teritorijos, susiklosčiusias tuo metu, kai jis išvyko, taip pat atlikti į ateitį orientuotą vertinimą *ex nunc*, ar prašytojas šiuo metu gali pasinaudoti tokia apsauga ar pagalba.

2. Vertinimas, ar prašytojas turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, turi būti atliekamas pagal šios direktyvos 4 straipsnį ir su juo susijusią jurisprudenciją. Nors paprastai būtent prašytojas turi pateikti visą informaciją, reikalingą jo prašymui pagrįsti, valstybė narė, nustatydama atitinkamas šio prašymo aplinkybes, privalo bendradarbiauti su prašytoju. Jei dėl kokios nors priežasties tarptautinės apsaugos prašytojo pateikta informacija nėra išsami, aktuali ar reikšminga, šiuo atitinkamu procedūros etapu valstybė narė turi aktyviai bendradarbiauti su prašytoju, kad galėtų surinkti visą informaciją, reikalingą jo prašymui pagrįsti.

3. Siekiant nustatyti, ar pabėgėlio statuso prašytojai pagal Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį yra priversti palikti UNRWA apsaugos teritoriją, nebūtina įrodyti, kad UNRWA arba valstybė, kurioje ši organizacija vykdo veiklą, tyčia savo veiksmais arba neveikimu sukėlė žalą ar nesuteikė pagalbos. Vietoj to reikia

nustatyti, ar tokie prašytojai nebegauna UNRWA pagalbos arba apsaugos dėl jų nekontroliuojamų ir nuo jų valios nepriklausančių priežasčių. Be to, tokia pagalba ar apsauga turi būti reali.

4. Pilietinės visuomenės subjektų, kaip antai nevyriausybinių organizacijų (NVO), Palestinos pabėgėliams teikiama apsauga ar pagalba yra reikšminga taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, kai šie subjektai veikia palaikomi UNRWA arba pagal su ja sudarytą sutartį dėl apsaugos ar pagalbos teikimo šios organizacijos vardu. Apsauga ar pagalba, kurią Palestinos pabėgėliams teikia pilietinės visuomenės subjektai, veikdami prižiūrint valstybei, kurioje UNRWA vykdo veiklą, arba pagal sutartį su šia valstybe dėl apsaugos ar pagalbos teikimo jos vardu, taip pat yra reikšminga taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, jeigu tokie pabėgėliai turi teisės aktuose numatytą teisę gauti šių subjektų (NVO) teikiamą apsaugą ar pagalbą ir jei tokia apsauga ar pagalba yra reali ir ilgalaikė. Kita vertus, vien *ad hoc* arba laikinos apsaugos ar labdaros nepakanka. Visa kita pilietinės visuomenės subjektų teikiama pagalba neturi reikšmės taikant Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, nes negali būti užtikrintas ar tinkamai įvertintas šios pagalbos prieinamumas, realumas ir pastovumas.